

<https://doi.org/10.28925/2311-259x.2024.3.8>
УДК 821.161.2-4.09"19":910.4(044):070(477.83/.86)"192"

Василь Габор

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
вул. Стефаника, 2, Львів, 79000, Україна
 <https://orcid.org/0000-0002-5482-4529>
vsgabor@gmail.com

Мар'яна Комариця

Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
вул. Стефаника, 2, Львів, 79000, Україна
 <https://orcid.org/0000-0003-2951-1237>
komar_mar@ukr.net

«ЛИСТИ З ПАРИЖА» І «ЛИСТИ З ЛЬОНДОНУ» МИХАЙЛА РУДНИЦЬКОГО В ПРЕСІ. ТЕКСТИ І КОНТЕКСТИ

Науковою проблемою цієї статті є способи переосмислення пізнання чужого світу в контексті реалій власної батьківщини та ословлення візії чужини, що втілюється у фактично художній твір. Об'єктом дослідження є есеї провідного галицького критика Михайла Рудницького, обрамлені у форму епістолярного жанру та опубліковані на сторінках львівського щоденника «Діло» й еміграційного журналу «Воля» в міжвоєнну добу. *Мета статті* — з'ясування репрезентативних форм зображення двох європейських культур у контексті авторського світогляду крізь призму циклів пресових публікацій «Листи з Парижа» і «Листи з Лондону» Михайла Рудницького, їх формально-стилістичних і тематичних особливостей, причин широкого резонансу в галицькій міжвоєнній пресі. Основним методом дослідження став компаративний аналіз, що передбачав порівняння як між суспільно-політичним і мистецьким життям Франції та Великої Британії, зосередженим у столицях цих країн, так і з українськими реаліями того часу.

У результаті дослідження з'ясовано, що М. Рудницький розвинув популярний жанр подорожнього нарису, надавши йому епістолярної форми та своєрідного авторського колориту. Тематика «Листів...» охоплювала широке коло суспільно-політичних, культурних, мистецьких і побутових сфер життя Парижа та Лондона, які часто інтерпретувалися в порівнянні з українськими реаліями. Міркування автора про знакові культурні інституції та мистецькі явища засвідчують спробу пошуку шляхів «вписати» Україну в загальноєвропейський контекст. Дописи критика з французької та британської столиць сприяли глибшому пізнанню духовного життя Франції й Англії; характерними стилістичними особливостями аналізованих публікацій М. Рудницького були іронія та сарказм, парадоксальність, афористичність, провокативність, що суттєво розширили наявні межі жанрів і формували яскравий та впізнаваний стиль автора. «Листи...» викликали значний резонанс і стали спонукою для аналогічних публікацій інших письменників і публіцистів.

Ключові слова: Михайло Рудницький; галицька преса; подорожній нарис; «Листи з Парижа»; «Листи з Лондону»; компаративна складова.

Постановка проблеми. Уже з XIX століття галицькій пресі був відомий жанр подорожнього нарису: у газеті «Зоря» зокрема друкувалися цикли розповідей про мандрівки Галичиною, Боснією, Італією тощо. Однак ці нариси мали описовий характер, реєструючи цікаві події, факти, етнографічні особливості різних народів. Опубліковані в часописах початку 1920-х років «Листи з Парижа» і «Листи з Лондону» Михайла Рудницького відзначалися перш за все оригінальністю стилю. Їхня емоційна наснаженість давала читачам можливість глибше відчувати історію та культуру Франції й Англії, розширювала світогляд, сприяла виробленню естетичного смаку. Згодом подорожні нариси у формі листів, написаних під час мандрів, стали трендом у західноукраїнському літературному просторі: цю ідею

підхопили й розвинули інші. Лише в «Ділі» впродовж міжвоєнного двадцятиліття були опубліковані «Листи з Парижа» (1924) Ілька Борщака, «Листи з Неаполя», «Листи з Палермо», «Листи з Африки» (1924) Степана Левинського, «Листи з Парижа» (1925) Володимира Кисілевського, «Листи з Китаю» і «Лист зі Сходу» (1933) Софії Яблонської, у «Новому Часі» — «Листи з Парижа» (1929) автора під криптонімом М. І-ко, «Листи з Риму» та «Листи з Неаполі» (1929) автора під криптонімом М-м, у «Жіночій Долі» — «Листи з над Чорного моря (до сина)» (1938) Олени Кисілевської та ін. З огляду на окреслену тенденцію й популярність у пресі «Листи...» М. Рудницького є цінним джерелом і для осмислення ролі української культурної дипломатії в країнах Західної Європи, ознайомлення галицького читача з культурою

європейських столиць, і новизни цих публікацій у формально-стилістичному та смислово-вимірах.

Аналіз останніх публікацій. Окремі аспекти листів із чужини як одного з різновидів подорожніх нарисів і їхню жанрову видозміну в популярні сьогодні в Україні тревелоги (travelogue) проаналізовано в наукових виданнях і статтях, зокрема С. Белькової (2014), Т. Бовсунівської (2009), Л. Вашківа (1998), Р. Голика (2020), Ю. Полежаєва (2012а, 2012б, 2014), К. Стецюк (2015), Т. Черкашиної (2013), О. Юферевої (2020). Кращому осмисленню задекларованої теми сприяють також наукові статті І. Погребняк (2015), Н. Розінкевич (2019), у яких висвітлено ключові аспекти подорожнього нарису, епістолярного жанру та їхньої специфіки. *Новизна* цього дослідження полягає в тому, що вперше всебічно аналізуються маловідомі тревелоги «Листи з Парижа» і «Листи з Лондону» М. Рудницького, їхня стильова специфіка на тлі рецепції в пресовому просторі міжвоєнної доби й історичні реалії. Елементи компаративного аналізу передбачають порівняння Лондон vs Париж, а також зіставлення журнальної та книжкової форм («Листи з Лондону» і «Місто контрастів»). Використано такі *методи*: системний — для пошуку й виокремлення в «Листах з Парижа» і «Листах з Лондону» М. Рудницького новизни щодо форми і стилю; аналітичний — для осмислення специфіки ретрансляції суспільно-політичних, наукових і мистецьких явищ, використання засобів іронії та сарказму, парадоксальності, афористичних сентенцій, антитетичності й провокативності; описовий — для характеристики контенту листів із французької та британської столиць; компаративний — для увиразнення протиставних моментів у характеристиці Парижа і Лондона, зокрема в порівнянні з українськими традиціями.

Подорожні нариси у формі листів під час мандрів друкувалися у західноукраїнській пресі. Так, на межі XIX–XX століть вийшли друком «Листи з чужини» українського громадянського і військового діяча, адмірала австро-угорського флоту Ярослава Окуневського на сторінках «Діла» і «Руслана», а згодом окремим виданням у двох книгах: перша побачила світ 1898 року в Чернівцях, а друга — 1902 року у Львові. Але етапною публікацією в популяризації згаданого жанру можна вважати «Листи з Парижа» і «Листи з Лондону» ще молодого й малознаного на початку 1920-х років, а згодом — відомого літературного критика М. Рудницького. У вступному слові до книги «Місто контрастів» (1929), до якого ввійшла частина листів із британської столиці, автор зазначав, що «Листи з Лондону» зробили йому свого часу славу у Львові, а коли не у всьому Львові, то бодай у гуртку деяких його «симпатій» на віддалі. Нарікали тоді, зазначав автор, що він пише «так закарлячено, що лекше читати англійську книжку зі словником. Ця слава була вповні заслужена» (Рудницький, 1929, с. 1).

Мотивацію появи цих текстів сам критик розкрив в одному з листів, розмірковуючи над важливістю і внутрішньою потребою поділитися своїми враженнями та міркуваннями. Такий умовний діалог містить елемент самодисципліни й самоосмислення:

Писання листів до земляків стає єдиною національною школою на чужині. Ви вчитесь завдяки ним: льогіки, коли роздумуєте над законами думання вашого листувача; психології, коли шукаєте мотивів його мовчання; етики, коли зносите по християнськи свою вразу і обурення; естетики, коли поширюєте обсяг своїх товариських форм до тих меж, де льогіка, психологія або етика стають лише товарицькими формами. (Рудницький, 1921m)

Із властивою письменнику парадоксальністю він підсумовував, що така школа вчить нас усього, окрім власне науки листування.

Більшість «Листів з Парижа» і «Листів з Лондону» М. Рудницького побачили світ на сторінках львівського «Діла». Через цензурні утиски газета змінювала назви: «Громадська Думка» (1920. 1 січня, ч. 1 — 26 вересня, ч. 220), «Українська Думка» (1920. 6 жовтня, ч. 1 — 13 листопада, ч. 33), «Український Вістник» (1921. 25 січня, ч. 1 — 29 вересня, ч. 198), «Громадський Вістник» (1922. 18 лютого, ч. 1 — 31 серпня, ч. 154), «Діло» (1922. 1 вересня, ч. 1 — 3 листопада, ч. 50), «Свобода» (1922. 8 листопада, ч. 9 — 31 грудня, ч. 50), «Громадський Вістник» (1923. 2 січня, ч. 1 — 1 квітня, ч. 73). Від ч. 1 за 3 квітня 1923 року остаточно повернулася до своєї первісної назви й функціонувала до вересня 1939 року, коли окупаційна радянська влада закрила її разом з усіма іншими галицькими часописами. Загалом на шпальтах «Діла» (з урахуванням зміни назв) упродовж 1920–1922 років було опубліковано двадцять шість «Листів з Парижа» і сім «Листів з Лондону». Перший «Лист з Парижа» опублікований 27 лютого 1920 року на сторінках «Громадської Думки». Ще два «Листи з Парижа» і три «Листи з Лондону» вміщені в журналі «Воля». Перший «Лист з Лондону» побачив світ 11 грудня 1920 року. Іноді М. Рудницький надсилав до редакції кореспонденції без зазначених назв, але віднести їх до згаданого циклу публікацій дає змогу тематика, як-от: «Жорж Сорель (3 нагоди смерті)», «Марсель Пруст. 18-го м. м. помер у Парижі визначний сучасний письменник...», «Партійники», «У Бритійському Музею», «Найблищі завдання англійської політики (Голос офіційної англійської преси)».

Навчаючись в Університеті Сорбонни, він водночас відвідував різні наукові й мистецькі заходи: театральні вистави, концерти, літературні вечори, мистецькі виставки. Тому в «Листах з Парижа» порушував найрізноманітніші теми — від суспільно-політичних і мистецьких до побутових

і сенсаційних. Цей цикл публікацій не тільки інформує про зміни в повоєнному Парижі, традиції виступів у французькому парламенті, враження від відвідин Французької Академії наук (а згодом і британської), а й розкриває систему спадкоємності в цій високій науковій інституції:

Згідно з традицією Академії, великий полководець мав нелегке, хоча стратегічне завдання: мав виголосити похвальну промову в честь помершого, місце якого зайняв, маркіза de Vogue, археолога. Смерть не признає льогіки. Адже археологові легше було би оцінити працю великого полководця, який часто підготував матеріал для археолога, замінюючи країну в румовища. (Рудницький, 1920a)

Та навіть розповідаючи про серйозні події, М. Рудницький часто акцентував на сенсаційних моментах і в контексті розповіді про обрання одного з унікальних членів Академії — героя Першої світової війни маршала Фердинанда Фоша — наводив дотепні відгуки французької преси про це дійство.

Як своєрідний «моральний кодекс» Рудницького-політика можна інтерпретувати статтю «Дипломатична мовчанка»: вона розкриває підґрунтя майбутніх ідеологічних конфліктів у літературному середовищі міжвоєнної Галичини аж до відомої прилюдної дискусії 1935 року між ним і Миколою Гнатишаком на тему «Чи повинен письменник мати світогляд?» З одного боку, автор статті протестує проти тенденційного представлення тогочасної політичної ситуації в Україні, коли наші дипломати за кордоном змушені були одних «вибілювати», а інших «підчорнювати», а з іншого — пропонує змінити форму пропаганди українських інтересів. Спілкуючись із чужинцями і намагаючись зрозуміти їхню національну й індивідуальну психологію, М. Рудницький зазначав, що він не в силі

повтаряти катехізмове монольогу про історію нашої самостійності і домагання нашого уряду. Я не в силі цього робити, користуючись за кожним реченням дипломатичною мовчанкою, позаяк почуваю, що п'ять хвилин пізніше мій розмовець усе забуде з захопленням, оминати мене буде на майбутнє, ще й образить мій нарід рефлексією, що всі українці є, щонайменше, нудні до загибелі. (Рудницький, 1920k)

Така ідеологічна настанова проектувалася і на сприйняття автором «земляків» (в однойменному листі), про яких він висловився не менш іронічно, аніж про потребу захисту й пропаганди українських національних інтересів. Питання діяльності українських дипломатів за кордоном М. Рудницький порушував і в «Листах з Лондону». Політична розрізненість, а нерідко і взаємне

ворогування і побороювання стали підставою для іронічного коментаря — коли наші політики «волюють на чужині працювати для тої самої справи відокремлені, а не разом, то не диво, що чужі держави не бачуть великого гріху в своїй політиці, коли працюють для відокремлення поодиноких частин України» (Рудницький, 1921a).

Етнопсихологічні аспекти порушені й у листі «Трохи гостинності», де порівнюється менталітет французів, росіян і українців у контексті взаємин «господар — гість». Однак захоплення автора широтою душі та кишені російських господарів, що відкривали особисті переживання першому зустрічному, варто цензурувати тим фактом, що після перевороту 1917 року до Франції емігрувала заможна еліта з Росії, ситуація ж на етнічних теренах цієї країни була цілком іншою, не кажучи про тих представників нації, які приїжджали в Україну «гостювати» і брали без дозволу все, що їм подобалося. Бо для французів друг — це не випадковий подорожній, а перевірена часом близька людина:

Слова «добрий знайомий» і «друг» є у Франції точними, святими словами. Вони не вживаються ніколи в комуністичному розпалі. І «час» є не менше святим словом, як слово «друг», і як це третє — «гроші». Може, тому так часто доводиться чути, як піддані бувшої російської імперії впевняють, що в Франції можна мати все за гроші. (Рудницький, 1920j)

Суспільні реалії Парижа охоплювали різні сфери: традиції французької гостинності, інститут консьєржів, атмосферу столичних парків, першотравневих святкувань, роботу поліції. Навіть питання чистоти М. Рудницький розвиває на рівні філософського узагальнення: часто гості міста нарікають на розчарування від неохайності двірця і маленьких загублених вуличок. Порівнюючи Париж із німецькими чи швейцарськими містами, де зазвичай чисто, письменник зауважував, що важко натомість ще десь знайти таку архітектурну гармонію, яка відкривається очам від Лувру до площі Конкорд і далі до Булонського лісу. Питання чистоти в його інтерпретації безпосередньо пов'язане із соціальним статусом людини, тим чи тим районом міста, а водночас це антитеза чистоти духовної та тілесної, сутності та обкладинки: «Сучасна культура знаходиться, може, в навечері безпосередних зносин з Марксом і Марсом, однак не найшла ще кращого способу для вичищення великих домів, як перед віками, коли великих домів ще не було» (Рудницький, 1920c).

Розмірковуючи про пресу, М. Рудницький ділив її на два типи — інформаційну та партійну — за принципом поділу головних світових явищ на факти та ідеї: «Не знаю, чи є змога (і потреба) шукати в публіцистиці такої методи думання, щоби не добачувати в фактах ідей, а в ідеях фактів»

(Рудницький, 1920l). Міркування про взаємозв'язок цих понять перегукується з думками, висловленими через десятиліття в книзі «Між ідеєю і формою» (Львів, 1932).

Літератора вабило у Франції і те, що суголосне з українськими реаліями, і те, що цілковито від них відмінне. Свідомо чи підсвідомо він у всіх листах порівнює атмосферу вдома й на чужині, на чю користь — питання дискусійне, все ж помітно, що Париж став для нього своєрідним еталоном, за яким міряє і мірятиме далі українські явища — суспільні загалом і літературні зокрема. Критерії майбутнього провідного літературного критика формували такі й подібні їм міркування:

В Парижі можна вчитись боротьби з часом, бо в ньому є багато світла та тіней, себто нюансів. Зусилля всіх творчих людей є скермоване в напрямку, де є трохи більше розуміння часу. Розуміння часу зростає з розумінням нюансів. Атмосфера критики є грою з сутінками та отрутою. (Рудницький, 1920i)

Ці роздуми безпосередньо пов'язані з пізнішим невтішним висновком М. Рудницького, що Іван Франко — єдиний український письменник, який зважився «жити з пера», бо загалом українські митці змушені були працювати політиками, юристами, журналістами, учителями і присвячувати літературній творчості лише свій вільний час. Не залишилися поза увагою автора листів і такі екзотичні явища, як паризьке метро, тенденції тогочасної моди, потрактвані як форма мімікрії, а також різноманітні сенсаційні події: як президент республіки випав з вікна свого вагона, спроба самогубства в Сені зрадженої дівчини, публікація наукової статті про ходіння на пальцях чи ж запровадження податку для неодружених чоловіків.

Чи був М. Рудницький театроманом, чи радше став ним у Франції? — відповідь на це питання дає цикл листів, присвячених паризьким театрам: «Театри», «Трохи оперетки», «Революційне табу», «Два архитвори». Характеристичною рисою французького театру критик уважав його популярність — він «не потребує чекати на новості», бо «новости чекають на нього», його виразно національний характер, що зумовило майже відсутність перекладних драматичних творів. Серед інших специфічних рис — сталість репертуару (драматург мав час писати нову п'єсу, аж поки попередня «не покине касу»), настирливість службових театральних працівників щодо глядачів, традиційна патосна манера акторів як форма збереження традиції на противагу українській тенденції до модернізації, а також і те, що театр радше існував для розваги глядача, аніж для його морального виховання.

Йшлося і про індивідуалізацію драми через акторську майстерність, що трансформувалася

в певну антиномію між драмою як найоб'єктивнішою формою літератури та її втіленням на сцені. Актор не хотів лише озвучувати написаний автором текст: «Зусилля актора, щоб індивідуалізувати кожне переживання, доводить до того, що він шукає засобів, щоб знищити поділ театру на сцену й аудиторію» (Рудницький, 1920d). М. Рудницький ставив також риторичні питання щодо визначення жанру оперети, шукав, що в ній важливіше — лібрето чи музика, глибина змісту чи популярність. Зацікавлений читач може також знайти тут короткі резюме про вистави провідних французьких драматургів того часу, розповідь про унікальну виставу, у якій знаменита Сара Бернар після ампутації ноги грала королеву — її двічі виносили на сцену в королівському кріслі. Паризька преса іронізувала з цього приводу: «Ніхто з нас не може робити собі закиду, що спізнився, щоб поглянути на Сару молодю. Коли ми вродились, то вона вже не була молодю» (Рудницький, 1920e).

Питання свободи творчості, що межує з уседозволеністю, — центральна тема листа «Революційне табу». Не тільки французький театр, а й література і преса звикли ставити під сумнів авторитетність будь-якого політичного чи культурного діяча. Цей гіпертрофований релятивізм під маскою абсолютної свободи спонукав «нищити всіма засобами» наявні інституції, ідеали й традиційні святощі, потрактвані як пережитки. Розвиток такої тенденції може призвести, на гадку автора, до того, що актор відмовлятиметься грати роль, якщо він не солідаризується зі своїм героєм, подібно як за часів Французької революції театральні діячі змушені були присягнути, що ненавидітимуть монархію і возвеличуватимуть республіку. Новітні революціонери формують ті ж принципи, що були в час абсолютизму: «Офіціальні апостоли нового революційного відродження людства ще раз вірять, що їх ідеал не може рівнятися з ніяким іншим і тому не може підлягати критиці» (Рудницький, 1920f). Серед розповідей про інші мистецькі акції — лист «Трошки танцю. — Сумне та веселе» (Рудницький, 1920b), присвячений танцівниці Габі Деліс і її бурхливому життю, та «Поетова чаша» (Рудницький, 1920g) про виставки французьких художників і засноване гуртком молодих поетів однойменне товариство.

Переїзд до Лондона в кінці 1920 року був зумовлений бажанням М. Рудницького вдосконалити англійську мову. Значна частина «Листів з Лондону» та окремі публікації, надіслані з британської столиці, що спочатку друкувались у пресі, згодом склали книгу «Місто контрастів: Вражіння з Лондону» (Львів, 1929). Щоправда, деякі тексти зазнали змін, а окремі навіть написані по-новому. Так, цілком відмінними є «Лист з Лондону. Перше вражіння» (Рудницький, 1921b) і розділ «I. Перше вражіння» із книги «Місто контрастів». Але справді перше враження таки

виявилось яскравішим, колоритнішим, багатшим на мовно-стилістичні засоби, натомість у книжці переважає описовість. Те саме можна сказати і, порівнюючи газетну публікацію «У Бритійському Музею» із розділом «VIII. Бритійський Музей»: на противагу міркуванням про вагомість для країни такого культурного закладу увагу зосереджено на описі колекції. У згаданій книзі М. Рудницький змінював також окремі назви листів. Наприклад, «Лист з Лондону. Погода» отримав у книзі поетичнішу назву «Поезія мряки», а «Преса» перетворилася на «Часописи», також закінчення цих текстів цілком різні. У газетному «листі» М. Рудницький розмірковував над жанром есею, виплеканим Даніелем Дефо, Свіфтом, Стілем і Еддісоном, який Франція розвинула й довела до рівня мистецтва та «пристрасті». Також критик стисло охарактеризував два різновиди англійських видань — «magazines» і «reviews»: якщо перший тип був присвячений майже виключно красному письменству й містив із десятків оповідань і романів з ілюстраціями до тексту, то в другому переважали критичні нариси. Натомість у книзі немає навіть згадки про жанр есе, а завершує розділ пасаж про довіру преси до своїх авторів і читачів. Цей факт цікавий із того погляду, що в журналістській діяльності М. Рудницького есей став основним жанром, очевидно, не без впливу французької преси. Але згодом автор, імовірно, не хотів зосереджувати увагу читачів на цьому впливі, щоб уникнути критичних звинувачень.

Характерна риса англійської преси та вихованого нею громадянства — правдомовність: ніхто не зважиться сказати брехні, а якщо не можна висловити всієї правди, то достатньо мовчати і «проречисто заціплених зубів, з яких можна вичитати більше, як поміж рядками преси...» (Рудницький, 1929, с. 114). Тож якщо в характеристиці французької преси М. Рудницький виокремлював інформаційні та партійні видання, то в британській його захоплювала чіткість викладу, поєднана з анонімністю публікацій, бо «англійський щоденник є щоденною малою підручною енциклопедією практичних фактів» (Рудницький, 1921d). Таким чином, в оцінці специфіки французьких і британських часописів застосовано різні критерії.

Тематика «Листів із Лондону» охоплювала розмаїття суспільно-культурної та політичної сфер: від першого знайомства з британською столицею до ролі Академії наук, популярності мітингів і тематичних дискусій у Гайд Парку, важливості листування і, звичайно, специфіки знаменитої англійської погоди. Щоправда, назви публікацій не завжди розкривають їхнього справжнього змісту: наприклад, лист про Академію наук у Британії став для автора приводом згадати «незлим тихим словом» діяльність українських наукових інституцій: «Я не мав ніколи чести бути присутнім на засіданні Української Академії Наук. Знаю лише, що вимучені студентські

матеріяли збогачували “Записки Наук. Тов. ім. Шевченка”, яке здебільша вважають матеріалами нашої Академії Наук» (Рудницький, 1921c). На гадку автора листа, філологічні студії не повинні бути «нудними», а науковець має володіти талантом зацікавити читача або слухача, бо філологи, які тривалий час опрацьовують наукові джерела (власне «сидять між шпаргаллям»), несуть атмосферу хімічної «деперсоналізації», тобто втрачають чуття живого слова. М. Рудницький порівнював також специфіку роботи Академії Наук у Франції та Великій Британії, однак ці оцінки не порушували академічної паритетності й поваги, як у ситуації з українськими вченими.

З передмови до книги «Місто контрастів» довідуємося також про казус із публікацією двох листів із Лондона: у лютому 1922 року М. Рудницький надіслав до «Громадського Голосу» одночасно два листи: «Мітинг» про велелюдні збори англійського відділу Ліги Націй і «Трохи слави» про Вестмінстерський собор, а редактор у поспіху помилково додав до першого фейлетону закінчення другого. Тож, на думку М. Рудницького, читачів мало вельми здивувати те, чому розповідь про віче в найбільшому лондонському залі Albert Hall про доцільність «вічного миру» між «буржуазним імперіялістом» і «соціалістичним апостолом» закінчується розміркуванням про славу: «У чужій славі звеличуємо власний образ: дійсний або уявлений, нехтуючи в ній те, завдяки чому вона зродилась: талант» (Рудницький, 1922). Коли ж автор надіслав до редакції газети спростування цього «викривленого хвоста» фейлетону, то через тиждень отримав відповідь, що ніхто з читачів не помітив цієї помилки (Рудницький, 1929, с. I–II). Справді, доданий фінал звучить нелогічно в цьому контексті, однак з огляду на характерну для Рудницького парадоксальність читачі могли сприйняти його як улюблений автором каламбур.

Коли письменникові випала нагода написати ще раз про Вестмінстерський собор до книги «Місто контрастів», то він охоче схопився за неї, щоб усі читачі не думали про Лондон як про місто туману, про яке можна писати «лише мрячно» (Рудницький, 1929, с. II). Тож якщо в листі «Перше вражіння» в «Українському Вістнику» увага зосереджена на емоційному тлі від денних сутінок при спогляданні міста зі «шпилю автобуса», то в книзі — власне на характеристиці Лондона як міста контрастів. Цікаво, що М. Рудницький не присвятив окремого листа французькій столиці — Парижу, на відміну від Лондона. Можливо, тому, що дух Парижа присутній чи не в кожному листі з Франції, він настільки багатограний, що його не можна вичерпати одним есеєм.

У листі з Лондона «II. Між Парижем і Лондоном» М. Рудницький протиставив дві столиці та культури двох народів як утілення серця і розуму, індивідуалізму і колективізму. Париж — представник культури, що плекає культ індивідуальності

та вірить, що «очі всіх культур є звернені на її силу» і що всі її розуміють. Натомість Лондон представляє культуру, що «плекає культ усупільнення» і вірить, що «її очі є звернені на слабощі всіх культур» і вона всіх розуміє. Ментальне ж провалля між двома народами втілене в образі моря: «Між Парижем і Лондоном лежить море. Коли хто хоче підкреслити різницю двох культур, не може сказати більше» (Рудницький, 1920n). Насправді, на гадку автора, мало є великих міст, які знають так багато про себе і так уважно стежать одне за одним, як Париж і Лондон, однак і контрасти, і паралелі виринають між ними не рідше, ніж хвилі моря, що б'ється об береги їхніх країн. Порівняння двох ментальностей може відкривати і ширші перспективи, і глибші проблеми, бо море лежить не лише між Парижем і Лондоном. Іронічний коментар автора розкривав глибинний антагонізм у світовій цивілізації:

Коли в тузі за власною національною культурою добачуємо докази культури у факті, що якийсь нарід любить свою національну традицію або кольоніяльну торгівлю, уявляємо собі, що досить любити чужі кольонії або власну національну традицію, щоби мати й власні кольонії завдяки національній традиції або національну традицію завдяки кольоніям. (Рудницький, 1920n)

Докладніше розкриває цю тему допис «Порозуміння чи непорозуміння? (Лист з Лондону)», де аналізуються перспективи потенційного союзу обох держав, зокрема воєнного, у контексті спільної боротьби проти Німеччини і пресовий дискурс щодо цього питання.

Галицьке українське суспільство, занурене у вирішення складних політичних проблем, мало цікавилось життям поза власними кордонами — хіба в контексті підтримки національних змагань українців іншими державами. Поява «Листів з Парижа» і «Листів з Лондону» пера М. Рудницького змусила читацьку аудиторію ширше поглянути на тогочасний світ. Тож не диво, що публікації захоплено привітав Євген Маланюк в огляді «На провесні. Виїмки з блок-нота літератора» (Маланюк, 1922a, 1922b) на шпальтах перемиського «Українського Голосу»:

Це приклад того, що може дати студіювання і солідна праця на царині форми і стилю для української мови, котра з літературної кузні Рудницького приймає блиск і гнучкість стилета парижського апаша [розбійника]. А цього літератора далеко не можна запідозрити ні в таланті, ні в яких-небудь надзвичайних здібностях. Це тільки інтелігентна, фахово освічена людина, але зі смаком, почуттям стилю і... волею до праці. (Маланюк, 1922a)

Є. Маланюк хоча й хвалить автора «Листів...» за системне ознайомлення із життям французької та британської інтелігентних спільнот, відзначає добрий, вишкolenий на французьких зразках стиль автора, але водночас не менш іронічно, аніж сам Рудницький, відмовляє йому в письменницькому таланті. Усе ж така контрoверсійна оцінка не стала на заваді пораді деяким поетам звернути увагу «на фільольогічні досягнення Михайла Рудницького» та перейняти його досвід.

Що ж саме найбільше привабило Є. Маланюка у формі та стилі цих листів? Детальний аналіз «Листів з Парижа» і «Листів з Лондону» дає змогу виокремити характерні стилістичні особливості письма Рудницького: парадоксальність, афористичність, антитетичність, провокативність, які й творили його яскравий і впізнаваний стиль. Можна сформувати своєрідну галерею афористичних висловів із «Листів...»: описувати своє перше враження незвичайно важко, бо воно не є вже першим, коли його описуємо; відомо, що Лондон є велетнем, однак велетень, якого не можна охопити одним поглядом, не різниться від карлика, на якого треба дивитись крізь мікроскоп; найбільш традиційним є тут сам поступ, а найбільше поступовою сама традиція; любов у Парижі є не лише законом природи, але й законом мистецтва; нові шляхи творчості не є затоптуванням старих; закони доброго тону не є наукою; нічне життя є повільною смертю — кажуть ті, для яких денне є швидким похороном; метро можна вважати символом французької столиці, і хоч символи шукають звичайно під небесами, але чи не стає він справді глибоким тоді, коли міститься глибоко під землею?

Потяг М. Рудницького до сенсаційних і богемних тем, з одного боку, викликав значне зацікавлення читацької аудиторії, а з другого — обурення деяких критиків, зокрема д-ра о. Гавриїла Костельника. Стосувалося воно перш за все морального аспекту — один із провідних католицьких критиків і філософів Галичини вважав неприйнятним як іронізувати на релігійні теми (пристрасть М. Рудницького до парадоксів іноді межувала з богохульством), так і захоплюватися «бульварним Парижем» у той час, коли найкращі сини України гинули в польських концтаборах. Опублікована в журналі «Нива» гостра рецензія Г. Костельника «Листи з Парижа» (криптонім Ко розкритий у змісті ч. 1/2) мала нетрадиційну форму. Тут не знайти аналітики чи логічних аргументів — рецензент вирішив діяти за принципом «бий ворога його ж зброєю» і тому вибудував власний афористичний ряд на означення автора «Листів...» у контексті французьких реалій, які він описав: десеровий атеїст, злітературизований розум, Варава українізму, перфумований Діоген цинік, патентований арбітр елегантних ніжок парижанки, митець філософського кабаре тощо. А на потенційні зауваження опонентів, що такі титули дивні чи ж невідповідні, відповідав:

Але ж вони якраз уложені в дусі п. М. Рудницького! Декотрі з них таки сам п. М. Рудницький собі надає, а решта — хоч дивна, — таки не є безпідставна. Прецінь тут ходить лиш о се, щоби сказати щось для пози та для наркози, а сама суть річи може собі бути «щось і нічо». Хто важиться в своїй перфумованій глупості Христа називати «Юдою юдаїзму», як се п. М. Рудницький робить, сей бурить всі згляди людяности, і такого можна вже називати навіть «цимбалом ідіотизму». (Костельник, 1920, с. 53)

Різке неприйняття Г. Костельником і самого М. Рудницького, і його «Листів з Парижа» вражає читача й водночас змушує пояснити окремі судження критика. Врешті, він і сам почував себе до обов'язку прокоментувати принаймні означення «Варава українізму», яким охрестив літератора. На його думку, доля була прихильною до М. Рудницького більше, ніж до інших, «ліпших синів» многотраждального українського народу, бо послала його до Парижа, а не до Домб'я, Тухольки і т. д. Тож М. Рудницький належно оцінив цей дар долі, на гадку рецензента, і, оглядаючи ніжки парижанок, бавиться своїм «десеровим атеїзмом» і «парфумованим цинізмом», «і нас, сидячих в долині смерті і горя, трактує він своїми присмаками...» (Костельник, 1920, с. 53). Якби ж він побув у Домб'ю чи Бересті, то навряд чи йому хотілося би потішати читачів такими темами. Себто критик не сприймав не лише тематики «Листів з Парижа», а й їхнього стилю, який якраз і робив публікації М. Рудницького яскравими і впізнаваними. Навіть запевнення Г. Костельника в намаганні бути справедливим і визнанні за М. Рудницьким таланту супроводжувалися висловленням жалю про змарновані можливості. Особливо гостро рецензент відгукнувся про лист із Парижа п. н. «Свято Жанни Дарк» (Рудницький, 1920h). Він вважав його «вітренням спліснілої полови», порожньою балаканиною, тож закликав редакцію «Громадської Думки» покинути «манію збирання морської піни, принаймні в тім часі, коли нам треба хліба, здоров'я і свободи» (Костельник, 1920, с. 56).

На відміну від Г. Костельника, у Степана Чарнецького цей самий нарис викликав позитивні емоції: у дотепному фейлетоні «На маргінесі “Листа з Парижа”» (1920) під псевдонімом Тиберій Горобець він цілком у річищі стилістики самого Рудницького ставить чільним питання «Жанна д'Арк була... брюнеткою чи блондинкою?»

Хоч, за зізнанням самого М. Рудницького, «Листи з Лондону» принесли йому славу у Львові, книга «Місто контрастів» (Львів, 1929) викликала водночас доволі гостру критику, і не тільки щодо тематики. Володимир Безушко, наприклад, у рецензії «Одно популярне видання. (Мих. Рудницький, Місто контрастів)» (Безушко, 1930a, 1930b) звернув увагу на численні прогріхи автора

щодо вимови англійських слів, а також правопису, пунктуації й коректури, резюмуючи так свої міркування: «З формальної сторони “Місто контрастів” рішучо не англійське. Такої великості похибок в англійським популярнім виданню не знайдете» (Безушко, 1930a). Не можна не помітити в цій репліці заувагу щодо нерозуміння чогось більшого, аніж правопис, власне сутності англійського способу мислення.

Висновки. Цикли пресових публікацій «Листи з Парижа», «Листи з Лондону» і книга «Місто контрастів. Вражіння з Лондону» відомого українського літературного критика Михайла Рудницького, опубліковані на сторінках львівського «Діла», яке через цензурні утиски виходило також під іншими назвами, та віденської «Волі», дають можливість зробити такі висновки. 1. М. Рудницький розвинув жанр подорожнього нарису, популярний у галицькій пресі XIX–XX століть, надавши йому епістолярної форми та своєрідного авторського колориту. 2. Тематика «Листів...» охоплювала широке коло суспільно-політичних, культурних, мистецьких і побутових сфер життя Парижа і Лондона, які часто інтерпретувалися в порівнянні з українськими реаліями. 3. Міркування автора про знакові культурні інституції та мистецькі явища засвідчують спробу пошуку шляхів «вписати» Україну в загальноєвропейський контекст. 4. Дописи критика з французької та британської столиць сприяли глибшому пізнанню духовного життя Франції й Англії та збагачували жанрову палітру видань, у яких публікувалися. 5. Характерними стилістичними особливостями аналізованих публікацій М. Рудницького були іронія та сарказм, парадоксальність, афористичність, провокативність, що суттєво розширили наявні межі жанрів — як епістолярного, так і подорожнього нарису, формували яскравий і впізнаваний стиль автора. 6. «Листи...» викликали значний резонанс у західноукраїнській пресі початку 1920-х років і стали спонукою для аналогічних публікацій інших письменників і публіцистів: Софії Яблонської, Олени Кисілевської, Степана Левинського, Володимира Кисілевського та ін.

Покликання

- Безушко, В. (1930a, 5 травня). Одно популярне видання (Мих. Рудницький, Місто контрастів). *Новий Час*, 49, 8.
- Безушко, В. (1930b, 12 травня). Одно популярне видання (Мих. Рудницький, Місто контрастів). *Новий Час*, 52, 10.
- Белькова, С. (2014). Модифікації подорожнього нарису в українських газетних ЗМІ. *Наукові записки Інституту журналістики*, 54, 147–150.
- Бовсунівська, Т. (2009). *Теорія літературних жанрів*. ВПЦ «Київський університет».
- Вашків, Л. (1998). *Епістолярна літературна критика: становлення, функції в літературному процесі*. Поліграфіст.
- Голик, Р. (2020). Згадати час і простір: мемуаристика й література подорожей у галицькій культурній традиції. У Т. Пастух (Ред.), *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX — першої половини XX століття* (с. 472–561).

- Костельник, Г. [Ко]. (1920). «Листи з Парижа». *Нива*, 1/2, 53–56.
- Маланюк, Е. (1922a). На провесні. Віймки з блок-нота літератора. *Український Голос*, 2(131), 1–2.
- Маланюк, Е. (1922b). На провесні. Віймки з блок-нота літератора. *Український Голос*, 3(132), 2.
- Погребняк, І. (2015). Епістолярний жанр у діакронній проекції. *Синопис: текст, контекст, медіа*, 1(9). [https://doi.org/10.28925/2311-259x.2018\(1\)1526](https://doi.org/10.28925/2311-259x.2018(1)1526)
- Полежаєв, Ю. (2012a). Розвиток просвітницької тревел-журналістики в Україні (середина XIX — початок XX століття). *Держава та регіони*, 4(31), 106–110.
- Полежаєв, Ю. (2012b). До витоків тревел-журналістики в Україні: література мандрів. *Держава та регіони*, 4(12), 109–114.
- Полежаєв, Ю. (2014). Тревел-журналістика як об'єкт наукової рефлексії: здобутки, проблеми та перспективи. *Психолінгвістика*, 16, 322–331.
- Розінкевич, Н. (2019). Жанрова специфіка творів мандрівної літератури. *Закарпатські філологічні студії*, 2(7), 144–149.
- Рудницький, М. (1920a). Лист з Парижа: Довкола Французької Академії. *Громадська Думка*, 49, 2–3.
- Рудницький, М. (1920b). Лист з Парижа: Трошки танцю. — Сумне та веселе. *Громадська Думка*, 56, 2–3.
- Рудницький, М. (1920c). Лист з Парижа: Бруд і чистота Парижа. *Громадська думка*, 76, 2–3.
- Рудницький, М. (1920d). Лист з Парижа: Театри. *Громадська Думка*, 87, 3–4.
- Рудницький, М. (1920e). Лист з Парижа: Два архитвори. *Громадська Думка*, 131, 2–3.
- Рудницький, М. (1920f). Лист з Парижа: Революційне табу. *Громадська Думка*, 132, 2–3.
- Рудницький, М. (1920g). Лист з Парижа: Поетова чаша. *Громадська Думка*, 133, 2–3.
- Рудницький, М. (1920h). Лист з Парижа: Свято Жанни Дарк. *Громадська Думка*, 141, 2.
- Рудницький, М. (1920i). Лист з Парижа: Трохи більше часу. *Громадська Думка*, 175, 2.
- Рудницький, М. (1920j). Лист з Парижа: Трохи гостинності. *Громадська Думка*, 178, 2–3.
- Рудницький, М. (1920k). Лист з Парижа: Дипломатична мовчанка. *Українська Думка*, 15, 2–3.
- Рудницький, М. (1920l). Лист з Парижа: Часописи. *Воля*, 9, 434–436.
- Рудницький, М. (1920m). Лист з Лондону: I. Листування. *Воля*, 11, 543–545.
- Рудницький, М. (1920n). Лист з Лондону: II. Між Парижем і Лондоном. *Воля*, 12, 609–610.
- Рудницький, М. (1921a). Лист з Лондону: III. Літературна мова в політиці. *Воля*, 4, 186–188.
- Рудницький, М. (1921b). *Рудницький М.* Лист з Лондону. Перше враження. *Український Вістник*, 79, 5.
- Рудницький, М. (1921c). *Рудницький М.* Лист з Лондону. В Академії Наук. *Український Вістник*, 128, 2.
- Рудницький, М. (1921d). Лист з Лондону. Преса. *Український Вістник*, 181, 3–4.
- Рудницький, М. (1922). Лист з Лондону. Мітінг. *Громадський Вістник*, 6, 3–4.
- Рудницький, М. (1929). *Місто контрастів. Враження з Лондону*. Просвіта.
- Стецюк, К. (2015). Жанр подорожнього нарису на сторінках галицької щоденної преси (кінець XIX — початок XX ст.). *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*, 5, 394–415.
- Чарнецький, С. [Тиберій Горобець]. (1920). На маргінесі «Листа з Парижа». *Громадська Думка*, 143, 3.
- Черкашина, Т. (2013). Формування жанрів спогадової літератури. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Філологічні науки*, 4.11, 302–307.
- Юферева, О. (2020). Уявні світи у тревелозі Ярослава Окуневського «Листи з чужини». У Т. Пастух (Ред.), *Стратегії мемуарної та мандрівної літератур західноукраїнських письменників другої половини XIX — першої половини XX століття* (с. 449–469).

References (translated and transliterated)

- Bezushko, V. (1930a, May 5). *Одно популярне видання (Mykh. Rudnytskyi, Misto kontrastiv)* [One popular edition (Mikh. Rudnytskyi, City of Contrasts)]. *Novyi Chas*, 49, 8.
- Bezushko, V. (1930b, May 12). *Одно популярне видання (Mykh. Rudnytskyi, Misto kontrastiv)* [One popular edition (Mikh. Rudnytskyi, City of Contrasts)]. *Novyi Chas*, 52, 10.
- Belkova, S. (2014). *Модифікації подорожнього наряду в українській газетній ЗМІ* [Modifications of the travel essay in the Ukrainian newspaper media]. *Naukovi zapysky Instytutu zhurnalistyky*, 54, 147–150.
- Bovsunivska, T. (2009). *Теорія літературних жанрів* [Theory of literary genres]. VPC "Kyivskyi universytet".
- Charnetskyi, C. [Tyberii Horobets]. (1920). *На маргінесі "Листа з Парижа"* [On the margin "Letter from Paris"]. *Hromadska Dumka*, 143, 3.
- Cherkashyna, T. (2013). *Формування жанрів спогадової літератури* [Formation of genres of memoir literature]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho derzhavnogo universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho. Seriya: Filolohichni nauky*, 4.11, 302–307.
- Holyk, R. (2020). *Zhadaty chas i prostir: memuarystyka i literatura podorozhei u halytskii kulturnii tradytzii* [To remember time and space: travel memoirs and literature in the Galician cultural tradition]. In T. Pastukh (Ed.), *Stratehii memuarnoi ta mandrivnoi literatur zakhidnoukrainskykh pysmennykh druhoi polovyny XIX — pershoi polovyny XX stolittia* (pp. 472–561).
- Kostelnik, H. [Ko]. (1920). "Lysty z Paryzha" ["Letters from Paris"]. *Nyva*, 1/2, 53–56.
- Malaniuk, E. (1922a). *На провесні. Віймки з блок-нота літератора* [In the spring. Excerpts from the notebook of the writer]. *Ukrainskyi Holos*, 2, 1–2.
- Malaniuk, E. (1922b). *На провесні. Віймки з блок-нота літератора* [In the spring. Excerpts from the notebook of the writer]. *Ukrainskyi Holos*, 3, 2.
- Pohrebniak, I. (2015). *Епістолярний жанр у діакронній проекції* [Epistolary genre in diachronic projection]. *Synopsis: tekst, kontekst, media*, 1(9). [https://doi.org/10.28925/2311-259x.2018\(1\)1526](https://doi.org/10.28925/2311-259x.2018(1)1526)
- Poliezhayev, Yu. (2012a). *Розвиток просвітницької тревел-журналістики в Україні (середина XIX — початок XX століття)* [Development of educational travel journalism in Ukraine (mid-19th — early 20th centuries)]. *State and Regions*, 4(31), 106–110.
- Poliezhayev, Yu. (2012b). *До витоків тревел-журналістики в Україні: Література мандрів* [To the origins of travel journalism in Ukraine: Travel literature]. *State and Regions*, 4(14), 109–113.
- Poliezhayev, Yu. (2014). *Тревел-журналістика як об'єкт наукової рефлексії: Здобутки, проблеми та перспективи* [Travel journalism as an object of scientific reflection: Achievements, problems and prospects]. *Psycholinguistics*, 16, 322–331.
- Rozinkevych, N. (2019). *Занова специфіка творів мандрівної літератури* [Genre specificity of works of traveling literature]. *Zakarpatski filolohichni studii*, 2(7), 144–149.
- Rudnytskyi, M. (1920a). *Лист з Парижа: Довкола Французької Академії* [Letter from Paris: Around the French Academy]. *Hromadska Dumka*, 49, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920b). *Лист з Парижа: Трошки танцю. — Сумне та веселе* [Letter from Paris: A little dance. — Sad and funny]. *Hromadska Dumka*, 56, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920c). *Лист з Парижа: Бруд і чистота Парижа* [Letter from Paris: Dirt and cleanliness of Paris]. *Hromadska Dumka*, 76, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920d). *Лист з Парижа: Театри* [Letter from Paris: Theaters]. *Hromadska Dumka*, 87, 3–4.
- Rudnytskyi, M. (1920e). *Лист з Парижа: Два архитвори* [Letter from Paris: Two masterpieces]. *Hromadska Dumka*, 131, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920f). *Лист з Парижа: Революційне табу* [Letter from Paris: Revolutionary taboo]. *Hromadska Dumka*, 132, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920g). *Лист з Парижа: Поетова чаша* [Letter from Paris: Poet's bowl]. *Hromadska Dumka*, 133, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920h). *Лист з Парижа: Свято Жанни Дарк* [Letter from Paris: Joan of Arc holiday]. *Hromadska Dumka*, 141, 2.
- Rudnytskyi, M. (1920i). *Лист з Парижа: Трохи більше часу* [Letter from Paris: A little more time]. *Hromadska Dumka*, 175, 2.

- Rudnytskyi, M. (1920j). Lyst z Paryzha: Trokhy hostynnosti [Letter from Paris: A little hospitality]. *Hromadska Dumka*, 178, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920k). Lyst z Paryzha: Diplomatychna movchanka [Letter from Paris: Diplomatic silence]. *Ukrainska Dumka*, 15, 2–3.
- Rudnytskyi, M. (1920l). Lyst z Paryzha: Chasopysy [Letter from Paris: Newspapers]. *Volia*, 9, 434–436.
- Rudnytskyi, M. (1920m). Lyst z Londonu: I. Lystuvannia [Letter from London: Correspondence]. *Volia*, 11, 543–545.
- Rudnytskyi, M. (1920n). Lyst z Londonu: II. Mizh Paryzhem i Londonom [Letter from London: II. Between Paris and London]. *Volia*, 12, 609–610.
- Rudnytskyi, M. (1921a). Lyst z Londonu: III. Literaturna mova v politytsi [Letter from London: III. Literary language in politics]. *Volia*, 4, 186–188.
- Rudnytskyi, M. (1921b). Lyst z Londonu. Pershe vrazhinnia [Letter from London: First impression]. *Ukrainskyi Vistnyk*, 79, 5.
- Rudnytskyi, M. (1921c). Lyst z Londonu. V Akademii Nauk [Letter from London: In the Academy of Sciences]. *Ukrainskyi Vistnyk*, 128, 2.
- Rudnytskyi, M. (1921d). Lyst z Londonu. Presa [Letter from London: Press]. *Ukrainskyi Vistnyk*, 181, 3–4.
- Rudnytskyi, M. (1922). Lyst z Londonu. Miting [Letter from London: Meeting]. *Hromadskyi Vistnyk*, 6, 3–4.
- Rudnytskyi, M. (1929). *Misto kontrastiv. Vrazhinnia z Londonu* [City of Contrasts. Impressions from London]. Prosvita.
- Stetsiuk, K. (2015). Zhanr podorozhnoho narysu na storinkakh halytskoi shchodennoi presy (kinets XIX — pochatok XX st.) [The genre of the travel essay on the pages of the Galician daily press (end of the 19th — beginning of the 20th century)]. *Proceedings of Research and Scientific Institute for Periodicals*, 5, 394–415.
- Vashkiv, L. (1998). *Epistoliarna literaturna krytyka: stanovlennia, funktsii v literaturnomu protsesi* [Epistolary literary criticism: formation, functions in the literary process]. Polihrafist.
- Yufereva, O. (2020). Uivni svity u trevelozi Yaroslava Okunevskoho “Lysty z chuzhyny” [Imaginary worlds in the travelogue of Yaroslav Okunevsky “Letters from a foreign land”]. In T. Pastukh (Ed.), *Stratehii memuarnoi ta mandrivnoi literatury zakhidnoukrainskykh pismennykh druhoi polovyny XIX — pershoi polovyny XX stolittia* (pp. 449–469).

Vasyl Gabor

Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Ukraine

Mariana Komarytsia

Vasyl Stefanyk National Scientific Library of Ukraine in Lviv, Ukraine

“LETTERS FROM PARIS” AND “LETTERS FROM LONDON” BY MYKHAILO RUDNYTSKYI IN THE PRESS. TEXTS AND CONTEXTS

The research problem of this article is the ways of rethinking the knowledge of the foreign world in the context of the realities of one's own homeland and the definition of the vision of a foreign land that is embodied in an actual work of art. The object of the study is the essays of the leading Galician critic Mykhailo Rudnytskyi, framed in the form of an epistolary genre and published in the pages of the Lviv daily *Dilo* and the emigration magazine *Volia* in the interwar period. The purpose of the article is to clarify the representative forms of depicting two European cultures in the context of the author's worldview through the prism of the cycles of press publications *Letters from Paris* and *Letters from London* by Mykhailo Rudnytskyi, their formal, stylistic and thematic features, and the reasons for their wide resonance in the Galician interwar press. The main method of the study was comparative analysis, which involved a comparison between the socio-political and artistic life of France and Great Britain, centred in the capitals of these countries, and the Ukrainian realities of the time.

The study has shown that M. Rudnytskyi developed the popular genre of travel essay, giving it an epistolary form and a peculiar author's flavour. The subject matter of the *Letters...* covered a wide range of socio-political, cultural, artistic and everyday life in Paris and London, which were often interpreted in comparison with Ukrainian realities. The author's reflections on iconic cultural institutions and artistic phenomena demonstrate an attempt to find ways to 'fit' Ukraine into the pan-European context. The critic's reports from the French and British capitals contributed to a deeper understanding of life in France and England; the characteristic stylistic features of M. Rudnytskyi's publications were irony and sarcasm, paradox, aphorism, provocativeness, which significantly expanded the existing boundaries of genres and formed the author's bright and recognisable style. *Letters...* caused a significant resonance and became an incentive for similar publications by other writers and publicists.

Keywords: Mykhailo Rudnytskyi; Galician press; travel essay; *Letters from Paris*; *Letters from London*; comparative component.

Стаття надійшла до редколегії 12.06.2024